

૭૩૫૬

શ્રી,
શ્રી નાદોલવાશી
દ્વિવેદી રણછોડલાલ કુબેરદાસની
બાળ યૌવનલીલાનાટકનાં
ભાષણ સાથે ગાયનો.

રચનાર,
દ્વિવેદી ઊગરેશ્વર ભગવાન.
ઝપાવી પ્રસીધ કરનાર,
દ્વિવેદી ચુનીલાલ કુબેરદાસ.

આવૃત્તી ૧ લી.

સંવત ૧૯૫૬.

સને ૧૯૦૦

અમદાવાદ

શ્રી“મુદ્રચુકલામંદિર” લિમિટેડ, ખાડિઆ.

કીંમત ૪ આના.

શ્રી,
શ્રી નાદોલવાશી
દ્વિવેદી રણછોડલાલ કુબેરદાસની
બાળ યૌવન લીલા નાટકનાં
ભાષણ સાથે ગાયનો.

રચનાર,
દ્વિવેદી ઊગરેશ્વર ભગવાન.
છપાવી પ્રસીધ કરનાર,
દ્વિવેદી દવે ચુનીલાલ કુબેરદાસ.

સંવત ૧૯૫૬.

સને ૧૯૦૦-૧૯૦૧

અમદાવાદ
શ્રી "મુદ્રણકલામંદિર લિમિટેડ, ખાડિયા.
આવૃત્તી ૧ લી.
પ્રત ૫૦૦.
કીંમત ૪ આના.

શ્રી
શ્રી ગણેશાયનમઃ

કતારો.

નંદપુરીમાં નીવડ્યા દીપકરૂપ રસાળ,
ઔદીચ ઉત્તમ કુળમાં કુબેર દેવેના બાળ;
રત્ન રમુજી રાખવા જગમાં અમ્મર નામ,
પ્રગટ્યા શુભ સ્થાનમાં રણછોડલાલ ઠીક ઠામ;
બાળ લીલા બળ બહાદુરી કેવી કરીને આપ,
યૌવનમાં યશ મેળવે તનમાં વેડી તાપ;
સર્વ હકીકત હાલમાં નાટક રૂપે થાય,
સભાસદોના મનનો જોતાં સંદેહ જાય.

બાળ યૌવન લીલા નાટકનાં ભાષણ સાથે ગાયનો.

અંક ૧ લો.

સર્વ પાત્રો—

મંગળાચરણ.

વંદુ વિદારો કષ્ટ વીશ્વપતી,
જગકર્તા જ્ય કરજો ધરજો, વિનતી કર્ણે મહારી;
જનણી બાળ, હે કૃપાળ, દેજ્યો દીર્ઘ મતી. વંદુ.
બાળ છીએ નીરાધાર, કરો સુખ અપરંપાર;
પ્રભુ દુખ હરનાર, વિનવિયે વારંવાર. વંદુ.
મન ધારેલું મ્હેર કરીને, પુરજ્યો મનૂની આશ;
જનણી બાળ, હે કૃપાળ, દેજ્યો યશ અતી.
વંદુ વિદારો કષ્ટ વીશ્વપતિ.

ભાષણ.

સુત્રધાર—આહા આજે આ નવરંગ ભૂમી ઉપરનો દેખાવ જોઈ મારા મનને તો એટલો આનંદ થયો છે કે કંઈ કહી શકાય તેવો નથી. માટે લાભ્ય જરા આ રમણીક રથળમાં મારી પ્રિયાને બોલાવી એક મધુર ગાયન કરાવું. અરે પ્રિયા! તું જ્યાં હોય ત્યાંથી જલદી બહાર આવ્ય.

નટી—પ્રાણનાથ પ્રણામ કર છું. શી આગ્રા છે ?

સુત્રધાર—પ્રીયા આજેની આ શોભા દેખી મારું મન ધણું

પ્રકુલ થએલું છે માટે તું એક મધુર ગાયન કરે તો વળી કેવી ખૂબી જામે ? માટે ગાઇ બતાવજો—મને કેમ થાય છે.

નદી—પ્રાણનાથ આજે શું આપનો જીવ ઘેલાદારે પડ્યો દેખાય છે કે કેમ ?

સુત્રધાર—ના ના મારી વહાલી પ્રીયા હું ઘેલો નથી થયો પણ આજે મને ઘણો આનંદ લાગે છે માટે એમ બોલું છું. તું વહેમ છોડી સત્વર મારા હૃદયનું ગાન્ય કર.

નદી—બહુ સારું, જેવી પ્રાણનાથની આજ્ઞા.

ગાયન ૧ હું.

સુખકર મનહર નજર જગતપર, સુખ મોરલીધર પર બલહારી.—ટેક
અકળ કળા કળી કેમ શકાય, વદ વીસારદ નારદ ગાય;

કરે પલકે ચિત્તમાં જે રહાય, નેકનીયંતાનો ન મનાય. સુખ.
નમન કરી કરે રમણ જે નિત્યે, દ્રઢ તનમનથી રંકની રીતે;
તે પદ ચરણનું પામ તું પ્રીતે, સકળ આ મોહની ચોસર જીતે.

સુત્રધાર—વાહ ! મારી વાહાલી પ્રીયા ! તારૂં મધુર ગાયન સાં-
જળી મને પુરો આનંદ પ્રાપ્ત થયો છે. પણ હજી પ્રીયા આંખ
આનંદ ઘણીવાર ટકાવી આ આપણા ખીરાજેલા આર્ય બંધુઓને
ઘણો આનંદ આનંદ આપવો છે માટે જાતું આગળ જઈ આપણા
સગુણીપાત્રોને તૈયાર કર એટલામાં હું આવું છું.

નદી—જેવી પ્રાણનાથની આજ્ઞા.

સુત્રધાર—અહો ભારતવાશી આર્ય મહાશયો ! આજે આ ગુ-
ર્જર રંક ભૂમી ઉપર આપને આમંત્રણ કરી તેડાવવાનું શું કારણ
તેનું હું એક ટુકાણમાં લેકચર આપવાની રજા લેઈ બોલું છું કે, શ્રી
નાંદેલ નિવાશી દિવેદી મીસ્તર રણછોડલાલ કુબેરભાઈના મનમાં એવું
આવ્યું કે મેં જે મારી બાળવયમાં તથા યૌવનવયમાં જે લીલાઓ

કરેલી તે હું કહી બતાવું. એમજ નહીં પણ એક નાટકના રૂપમાં આએહુબ ચીતાર કરી બક્તમાં જાહેર કરું. એમ વીચારીને મારા કુટુંબી કવી જિગરેશ્વરભાઈની પાસે રચાવી મારૂં સગુણ ચરીત્ર ખદાર પાડું છું તે સ્વીકારશે એવી સેવક આશા રાખી હવે રજા માંગે છે.

ગાયન ૨ જી.

રણછોડલાલ—

આજ જન્મ વીઘાશાળામાં મન ધારેલું કરવું છે,
મારતર મારો મથી મરે પણ ફક્કડ થઇને ફરવું છે. આજ.
બણતાં ભૂલ કદાપી આવે તો ટોળીને નડવું છે,
લપડ થપડ મારીને પણ પહેલે નંબર ચડવું છે. આજ.
ખરેખરા વિચાર પ્રમાણે આ વખતે જિતરવું છે,
થાય ગમે તેવી રીતે પણ ક્યાં કોઇનાથી ડરવું છે. ? આજ.

ભાષણ—આજના વિચાર પ્રમાણે ખાસ વર્તવું છે. પણ મારા પ્રાણપ્રિય મિત્રો નિત્યતા ટાઇમ જીપર પા કલાક જાહે થયો પણ હજુ સુધી કેમ નહી આવ્યા હોય વાર ! કે ગને મુકીને આજ આગળ ગયા હશે ? અરે ઇશ્વર હવે મને કેમ સમજાણ પડે ?

મીત્રો—આહાહા ! અલ્યા આપણા પ્રિય મિત્ર રણછોડલાલ-ભાઈ તો આ આગળ આવીનેજ જિભા છે. કેમ પ્રીયમીત્ર.

રણછોડલાલ—વહાલા મીત્રો સાંઈ પણ હું તમારી ધણા વખતથી વાટ જોઈ છું.

મીત્રો—પ્રીય ભાઈ અમે સારે તમને ખોળતા હતા.

રણછોડલાલ—ચાલો ભાઈ ઠીક થયું. પણ આજે હું તમારા માટે નાના વિધનાં પકવાન લાવ્યો છું માટે ચાલો આપણે એકાન્તે બેસીને ખાધા પછે નીશાળે જઈએ.

મીત્ર—પ્રીય ભાઈ તે આપ ઠીક કહો છો; પણ અમારા માટે

ખાલી નાણું નીલ તમે શું કરવા ખર્યો છો? આમ તો તમારૂં ઘર નહીં પોંચે, પછે જેવી મીત્રની મરજી.

બીજો મીત્ર—લે બેશને હવે ડા'પણુ ડાહ્યા. ખાવા તો સ-
જીના કરતાં પહેલો ધાય છે અને મીત્રની આગળ મીઠું બોલી એમના
મનને સાંઝે મનાવે છે? શું તારા જેવું મીઠું બોલતાં કાઠને નહીં
આવડતું હોય? પણ જે ખવરાવતો હશે તે તો ખવરાવશે પણ કાંઈ
તારા મારાથી બને તેમ છે ?

મીત્ર—ઠીક ઠીક હવે ઠગભાઈ બેશ છાંતોમાનો. હું તને
મીત્રનું મફત મારી ખાનાર ઝોળખુ છું, પણ કાંઈ મીત્રને રૂપીયા
વાડમાં બાડમાં ઉગતા હશે !

બીજો મીત્ર—જે અધ્યા વધારે બોલવાથી. આગળ વધી
પડશે માટે થોડેથી મીઠાશ રાખેતો ઘણું સાંઝે. નહીં તો મેં પછે
બંગડીયો પેરી નથી.

રણુછોડલાલ—અરે મીત્રો! મને ઇશ્વરે આપ્યું છે તો તમને
નીલ આનંદ આપું છું તેમાં તમે ખાલી શું કામ લડો છો? નહીં
નહીં, તમારો આવો સ્વભાવ મને ગમતો નથી. નાહક ખાલી વહા-
લામાં વિરોધ કરવો તે કાંઈ સારા માણસની રીત નથી. માટે
ચાલો ઝટ કરો નહીં તો આપણો વખત થશે.

મીત્ર—અહા મીત્ર તમે બરોબર કહો છો તેમ વખત પણ
થયો છે. માટે જલદી ઉઠો.

ગાયન ૩ જી.

રણુછોડલાલ—

ચાલો ચાલો મીત્રો ચાલો હવે કરતી નહીં વાર,
સામેવળીયા મને સંતાપી નિત્ય કરે છે નીરાશ;

મીત્ર—કારણ શું તે કહી દો અમોને વરતાવીયે જઈ ત્રાસ,
માથું દેઈએ મીત્ર શીદને તારા મનમાં રાખેરે. ચાલો.

લાપણુ—અરે મારા પ્યારા મીત્ર તને આપણા સામેવળીયા
હોકરા શું સંતાપે છે તે સત્વર જણાવો.

રણુછોડલાલ—મીત્રો ખીન્નું કંઈ નહીં પણ મારા ખરા
પાદને તથા હીસાબને ખોટો પાડી મારો નંબર ઉતારે છે.

મીત્રો—હરકત નહીં. એજ કે ખીન્નું કંઈ ?

રણુછોડલાલ—નહીં મીત્ર એજ. ખીન્નું તો એ મને શું કરે
તેવા છે? પણ આવી અદેખાઈ મારી કરેલી મહેનતને માથે પરીક્ષા
વખતે નુકશાનકારક છે કને? માટે મીત્રો આજ તો મારા મનનો
વિચાર એવો છે કે એ લુચ્ચાઓની ખરી ખોડ લુલાવવી છે. માટે
જો લાંબું થઈ પડે તો મીત્રો તમારી શી મરજી છે ?

મીત્ર—મીત્ર જેવી તમારી મરજી તેવી અમારી. તેમાં શું
પૂછોછો? માટે આજ ખાશી રીતે આપણે જેવા નીશાળમાંથી છુટીએ
તેવા હથીયારખંધ એકાંત જગો ઊપર છુપી રીતે રહીને જેવા એમ
દોરમત આવે તેવાજ ખંચેરીને ખોડ લુલાવવી એજ કે ખીન્નું ?

રણુછોડલાલ—નહી, શાખાશ મીત્રો એજ રીતે.

મીત્ર—કંઈ હરકત નહી ચાલો. હવે પણ જોજો અલ્યા હો!
આજ મીત્રના ખાધેલા પૈસાનો કેવો બલ્લો વાળો છો ?

ખીજા મિત્રો—હીક છે તે હાલમાં છે કે એ વખતે છે?
નીશાળ ગુરને સલામ.

ગાયન ૪ થું.

સલામ, સલામ, સલામ, ગુર દેવ છે સલામ;

ધણ શીશના વડીલ વંદીએ તમામ. ટેક.

માત પીતાને પાએ લાગી, પગલું દીધું બહાર;

વિદ્યા દેવીને પણ ભાવે, નમીએ વારંવાર. સલામ.

સરસ્વતી માતા દીનની, દાતા નમે તમારા દાસ;

કુમતી હરવા શુદ્ધ ઊચરવા, કરો જીવહાએ વાસ. સલામ.

ધન્ધર એક નિયંતા, તારી સેવક માગે રહાય;

વંદન માંની વહારે ચડવ્યો, ધન્ધા પુરી થાય. સલામ. (૩)

ગુરુજી—પુત્રો કલ્યાણ મરતુ—ચાલો પોત પોતાનાં પુસ્તક સા-
ચવળે હું આવું છું.

છોકરો—ઠીકભાઈ વહેલા આવજો.

ગાયન પ મું.

રણછોડલાલ—

પહેલે નંબર પડ્યા પછેથી અડ્યા ન હઠીએ હાલ.

એ શું કરશે લડેથી મરસે કરગરસે કંગાલ; પહેલે.

સામંદ સુરો બળનો પુરો નથી અધુરો લેશ,

મીત્ર મંડળી માહાબળવાળી પટકું જાલી કેશ; પહેલે.

માસ્તર બોલે તરણા તોલે તો ગણવાનો આજ,

જોર બતાવે તો જાલીને વાળું જુની દાજ; પહેલે.

ભાપણ—ચાલો આજનો ધારેલો વિચાર તો ફતેહ કરીએ
પછે જેમ થવાનું હશે તેમ થશે. જય ભગવાન.

છોકરો—એ સાહેબ ત્યાં આવીને ક્યાં ખીરાજો છો. માફ
ગરીબનું કહ્યું માની આપને ઠેકાણે ઝટ લેઈને પધારો. નહીંતો ખાલી
જુદા પડશો.

રણછોડલાલ—એમ કે ?

છોકરો—એમ નહીં તો કેમ વાર. કાંઈ કુખરાવો છો શું ?

રણછોડલાલ—ચુપ હુમ્યા, નહીં તો એક લાત મારીશ.

છોકરો—મારું મારું હવે ઝટ લેધને ઉઠ નહીં તો તારો મી-
ળજ ઉતારી દેઇશ.

ગાયન ૬ કું.

રણુછોડલાલ—

બસ કર બુદ્ધીહીણા બદલો કાઢં દીન વાળીશ તારો;

કહ્યું કદાપી નહીં માને તો કરીશ દુનીયાથી ન્યારો. ળ.

છો—અનર્થ શું કરે—કેમ ન ડરે, શું છકી ગયો તે કહે (૨) ળ.

રણુછોડલાલ—સાળા, છનો માનો બેશ નહીં તો આજ
તારું મોત આવ્યું છે.

છોકરો—જો અલ્યા વિચાર કરીને ગાળ દેજે નીકર માથામાં
આ પાટી પછાડીશ.

ગાયન ૭ મું.

રણુછોડલાલ—

કેમ મતી ફરી તારી નીચ મુખં દુરાચારી; (કેમ)

મનાવીશ તને મારી હરામી તું જઇશ હારી બેઠો બરો.

બરધારો મનધરી આજે હામ હવે ન છોડું આ હામ;

સાધવાને માહારું કામ, કયું માની કયું માની બાધ મારું.

છોકરો—ઠીક ઠીક ઠીક. કેમ.

છોકરો—છકી ગએલા શું તારે મને મારવો છે? ઉભોરે હું
તારો મીળજ જોડી છું. જુઓ સાહેબ પેલા રણુછોડલાલ મારા
આગળ આવીને મારો નંબર છીનવી લેવા બેઠા છે અને હું ઉઠો
કહું છું એટલે મને મારીને ગાળો દે છે.

ગુરુજી—કેમ રૂપાળા રંગીલા સતના સંગીલા છળકપટમાં
શોભા વધારો છો કે કેમ? જરા મહેરબાની કરીને ધ્વિરથી ફરીને

વાર અહીંયાં આવો તો કેવું સારું ?

રણછોડલાલ—જેવી ગુરજની આજ્ઞા.

ગુરજ—કેમ આ છોકરો જે કહે છે તે વાત ખરી છે ?

રણછોડલાલ—હા સાહેબ.

ગુરજ—હીક કેમ તમારો આજ કંઈ મોઝજ ડેઝણે નથી કે શું વાર ?

રણછોડલાલ—એમ હોય. કામ કરવું હોય તો કાંક કળથી ને કાંક બળથી.

ગુરજ—મેશ મેશ આજ કાંક બરોબર બેવકુશી લાગે છે.

રણછોડલાલ—ગુરજ સારા માણસને સતાવવાથી સાર નહીં જડે.

ગુરજ—એમ કે ?

રણછોડલાલ—હા સાહેબજી.

ગાયન ૮ મું.

ગુરજ—

બોલો બોલો વીરા કરીને વિચાર, છકી શું ગયા છેક તમેરે.

ગુણ બુલી ગુરતો બન્યા ગુમાર. છકી.

મન બાવ્યું બણી મેલી મર્યાદ. છકી.

નહીં આસે હાવો ડેક સુધી નાદ. છકી.

આવા લક્ષણે અતિ થશે હેરાન. છકી.

બઢા માણસ રાખોને જરા બાન. છકી.

રણછોડલાલ—ગુરજ ક્ષમા કરો. નહીં તો પછી મારી જીભ ઝાલી નહીં રહે તે ઘડી વિપરિત થશે.

ગુરજ—જસ જસ તારી ગુણાન બંધ કર નહીં તો આ

વખતે પુરૂં અપમાન પામીને ઘેર જઇશું.

ગાયન ૯ મું.

રણછોડલાલ—

શાન્ત થાઓ મારા શાણા સરદાર; (૨)

ગુરૂ—જસ જસ દુર ખસ નહીં ખેલ જા જા. શાં.

ધીકારો શું મને ખ્યારા ગુરૂ ગુરૂ ગુરૂ પુરૂ લક્ષમાં ન લે;

તામુકો અધુરૂં અધુરૂં વદો કરીને વિચાર.

નહીં ખેલ જા જા શાન્ત.

ભાષણ—રણછોડલાલ—ગુરૂ માર કરો.

ગુરૂ—નહી નહી ચાલ નીકળ.

રણછોડલાલ—ઠીક સાહેબ, સલામ.

ગુરૂ—જહુ સાહે જા આમ.

ગાયન ૧૦ મું.

રણછોડલાલ—

જહાર નીકળ ખેટા અંદરથી આવજ દશાં જો જો તારી;

ફરીયાદીનું ફળ દેવાને જો આગળ જઈ છું ધારી.

અલ્યા હરામી તું ઊડી ઝટ આવ્ય એકવાર;

ખોડ ભુલાવું ખાંતીલા મારી પુરો માર.

લુચ્ચાઈ કરીને મને કીધો છે લાચાર; જા.

કદી ચાડી ચંગળ કરે નહી ભય એવો આપું ભારી.

ગાયન ૧૧ મું.

ફરી છોકરો—

જા જા જોર જણાવી તારૂં કરવું હોય તે તું કરજો.

મગજ બમેલો હું પણ સામે મનમાં હોય તો મદ હરજો.

ખરી વાતમાં શો ખાર, યાર કરને વિચાર;

એમાં ભારે ભય શાનો ખતાવે આ વાર. ખરી વા.

મારી નાંખવા મનમાં હોય તો, જા કરવું હોય ત્યાં કરજો મ.

રણછોડલાલ—ઠીક ઠીક ખેટા એકવાર તું બહાર આવ્ય પછે તારી વાત છે.

છોકરો—જા જા હવે તારાથી થાય તેમ કરી નાંખજો.

રણછોડલાલ—વાર વાર.

ગુરજી—ચાલો ભાઈ પોત પોતાનાં પુસ્તક વગરે સંભાળી છુટી જાઓ.

શિક્ષકો—જેવી ગુરજીની આજ્ઞા.

મીત્રો—કેમ પ્યારા મીત્ર આપણે પેલા વિચાર પ્રમાણે કરવું કે નહીં? કહો આપનો શો હુકમ છે?

રણછોડલાલ—મીત્રો કરવું અગર ન કરવું એ તમારી મરજી ઉપર છે પણ જે બીના નીશાળમાં બની તે કેવાં વીચાર વાળી લાગે છે?

મીત્ર—મીત્ર એમ શા માટે બોલો છો. આ દેહ ધર્મરે તમારા માટે તો પ્રાપ્ત કર્યો છે અને તમારો આત્મા કશા કારણથી દુખાવો નહીં. આપણા શત્રુઓને આવતા રોકીને બરોબર શીક્ષા આપવી અને મીત્રનું વહેર લેવું એ અમારા મીત્રોનો ખરો ધર્મ છે. માટે ચાલો આપણે છુપી રીતે હાથમાં સોટીયો લેઈને ઉભા રહીયે.

રણછોડલાલ—સાબાશ, મારા શુરા મીત્રો તમારી મીત્રાચારીને ધન્ય છે. ચાલો ત્યારે.

મીત્રો—તૈયાર તૈયાર તૈયાર.

ગાયન ૧૨ મું.

સામી ટાળી—

ચાલો ચાલો મીત્ર ચાલો, હો, ચાલો. (૨)

રમત ગમત આપણુ કરીયે હવે નથી કંઈ ખીક;

મેંતાણતો ડર હવે નથી ભાઈ આંચો છે દાક. ચાલો. (૨)

મીત્ર—શું તું બકે અલ્યા ઘેલો થઈને ગમતની શી વાત;

મીત્ર આપણાનું સુખ ઉદાશી કેમ લાગે પુછો બ્રાત. ચાલો. (૨)

મીત્રો—હેં હેં હેં અલ્યા તું શું કહે છે.

મીત્ર—શું તે શુંશુંનાં બચ્ચાં! શું કાને બેરા થયા છો?

મીત્રો—ના ના ભાઈ બેરા તો નથી થયા પણ તારૂં બેલેલું
ગમતમાં માર્યું ગયું. માટે મહંરઆની કરીને ફરી બોલો.

મીત્ર—મીત્રો મેં તો તમને એમ કહ્યું કે તમે ગમત કરો
છો અને આ આપણા મીત્ર દીગ્મુઠ જેવા બનીને વેગજો કેમ
ઉદાશ થઈ ઉભો છે એમ કહ્યું માટે આપણે પુછો તો ખરા એને
શું દુઃખ છે?

મીત્ર—હા ભાઈ તમારૂં કહેવું બરાબર છે માટે ચાલો
એને પુછીએ.

ગાયન ૧૩ મું.

મીત્રો—

કેમ લાગે છે મીત્ર ઉદાસ ઉદાસ. (કેમ)

મનમાં તનમાં બોલ તું એવું શું છે દુઃખ તમને અમને કહેને
ધીર ધીર. (કેમ) (૨)

બોલ બોલ બોલ ઝટ લેઈ આ વાર દીલગીર કેમ છે, શેય

કરે છે કહે વીર વાત મુકી ઉતપાત મનનું તનનું આજ
આપ ધરી ધીર. (કેમ)

ભાષણ—આહાહા મારા પ્યારા મીત્ર તારા કોમળ હૃદયમાં
આજે શી પીડા પ્રાપ્ત થઈ છે તે તું જલદીથી જણાવ.

ગાયન ૧૪ સું.

મીત્ર—

મીત્રા સુણોને વિનતી મારી, આજ કોપ થયો છે મારી;
મઠી રણુકોડત્રાલની સ્વારી. આજ.

હાય હાય હવે કેમ થાય, રાખો ચરણે હવે ન રહેવાયરે;
મારી નાંખવા મેલ્યો છે ધારી. આજ.

કરશે હાલ બેહાલ અમારા, પુરી પંચાતમાં પડ્યો પ્યારા;
માટે મુંજતે લ્યોને ઊગારી. આજ.

ગાયન ૧૫ સું.

મીત્રો—

મીત્ર મુકી દે શોક તમામ, ખાલી હીમત હારે શું કામ;
તારી પક્ષમાં છેએ આ કામ. ખાલી.

પહેલા જીવ આપીશું અમારા, ચીંતા મેલી દે પ્રાણથી પ્યારા;
મુખે આવે એનું બધું ગામ. ખાલી.

મિત્રો ઉમા રહો મિત્રની વહારે, જોજ્યો યુદ્ધમાં કોઈ ન હારેરે;
સાચો સાચવી કરવો સંગ્રામ. ખાલી.

ભાષણ—મિત્ર તું તારા દીલમાં ખીલકુલ દીલગીર થતો
નહીં એ છકેલાથી શું થવાનું છે ? તેમ છતાં કદી એના મીત્રની
મંડળી સાથે જો લડવાને મનમુખે આવશે તો પરમેશ્વરે સૌને બે
હાથ આપ્યા છે માટે ચાલ તું ક્લેશ કંકાસ કરતો નહીં ચાલ સુ-

જેથી ચાલ એ શું કરનાર છે.

ગાયન ૧૬ મું.

રણુછોડલાલ—

બહાદુર મીત્રો બહાર નીકળો શત્રુનો કરવા સંહાર;

બળવાળી ટાળીને બાંધી મન મેહલીને મારો માર. બ.

મીત્રો હરકત નહી હાજર છેયે પણુ ક્યાં છે સેનાનો સરદાર;

ચાંચણુનીવત્ ચોળી એને બાકીનો બીજો વિચાર. બ.

સામા છોકરો—નાશ અલ્યા નહી તો મરવાનો. નક્કી કહું
છું મરશે યાર.

બીજો—હા તું વાત બરોબર કહે છે, નાશ હવે નહી કરવી વાર.

રણુછોડ—પકડો આ ઉભો પાપીને મીથ્યા મોઢેથી બકનાર.

મીત્રો—હીક હસેલો મનમાં આતો જનમાન્તરનો છે નાદાર
બહાદુર મીત્રો.

છોકરો—અરે ધશ્વર હવે મારી શી ગતિ થશે. ?

રણુછોડલાલ—કેમ દીકરા હવે ગગનના તારા દેખાડું કે ?

ગાયન ૧૭ મું.

ગુનેગાર છોકરો—

બાધ ક્ષમા કરો મને ગણી તમારોરે, (૨)

આજથી દાસ, થઇને ખાસ, રહીશ પ્યારા, ટાળીને ત્રાસ,
વેદના વીદારોરે. બાધ ક્ષમા કરો.

મેં ગુનો ક્યો તે તમે વીસારોરે, (૨)

ગણી ગમાર, હજરવાર, હું છું લાચાર, તમારો યાર હર્ષથી
હગારોરે. બાધ ક્ષમા.

રણુછોડલાલ—પ્રીય મીત્રો આ કર્મ હીણો તો કરણારસ

વાપરીને કરગરી પડે છે માટે કહે હવે એને શું કરવું ?

મીત્રો—મીત્ર વીવેકસર વાત કરતાં વહેરી તો નહીં ધારો.

રણછોડલાલ—શાખાશ મીત્ર શાખાશ તમે સમજાવો વીનાના શબ્દો વાપરી મને શરમાવા જેવું શું કરો છો ? કોઈ ખરી વાતમાં ખાર લાવતું હશે ખરું ?

મીત્રો—ત્યારે તો મીત્ર જો તમે ખરું બોલાવો તો પોતાનો ગમે તેવો શત્રુ હોય ને સહાયતા માગે તો એનું રક્ષણ કરવું એ શુદ્ધ શાસ્ત્રનો ધર્મ છે.

રણછોડલાલ—શાખાશ મીત્રો તમારો અને મારો મત એક રૂપ છે માટે આ માણસને ગુનામાંથી મુક્ત કરવા મારી ખાસ મરજી છે. એમ ધારી જા બાધ તને આજ અમે નીર્દોષી ગણી મુક્ત કરીએ છીએ પણ આ શીક્ષા યાદ રાખી કોઈ બળીયા સાથે બાથ બીડતાં જાડો વીચાર કરજો.

ગુનેગાર છોકરો—ઠીક વડીલ આપની શીખામણ અંગીકાર કરી તમને આશીષ આપું છું કે તમારું ઇશ્વર કલ્યાણ કરજો.

મીત્રો—શાખાશ મીત્ર તારા જેવા પરમ કૃપાળુ ને પવિત્ર માણસો આ જગતમાં એછાજ હશે. ધન્ય છે.

રણછોડલાલ—ખ્યારે મીત્ર તમે મને આટલી બધી શાખા-શી આપો છો તે શોભતી નથી. કારણ કે હું જ્યાં જય પામું છું તે આપના જોરથી તો એ મારી બહાદુરી ક્યાની ? માટે તમારે હવે કદી હાવાં અયોગ ભાણણ વાપરવાં નહીં કારણ હું શરમાઈ છું.

મીત્રો—પ્રીયમીત્ર તેમાં અમે બીલકુલ આપને શરમાવા જેવું બોલતા નથી. માટે કોઈ પ્રકારનો અફસોસ કરતા નહીં.

રણછોડલાલ—ના ના તેના માટે હું કંઈપણ મનમાં નથી
લાવતો, પણ મારે આજ એક આપને વિનતિ કરવાની ફરજ પડી છે.

ગાયન ૧૯ મું.

રણછોડલાલ—

મીત્ર સુણો મારી વિનતી મારે જવું વિદેશ.
આપો રજા મને હર્ષથી મુકી મનનો ક્લેશ. મીત્ર.
સિદ્ધપુર ગામ સોયામણું સરસ્વતીને તીર,
ત્યાં છે પિતા માતા માહાત્મનાં માટે જવું છે વીર. મીત્ર.
તીર્થ જૂમી બાવી મનમાં મોહું મોક્ષનું ધામ,
પ્રાશ્વિત પળમાં બળે સજી ત્યાં કરવાથી મુકામ. મીત્ર.

ગાયન ૨૦ મું.

મીત્ર—

પ્યારા મીત્ર ક્યાં તમે કરવા ધારે વિયોગ,
સ્વાર્થીયા થઈ આ સમે સાધો આપનો જોગ. પ્યારા.
પ્રેમની દોરીના પાસમાં બાંધી મારો શું કામ,
તમ પાપે પ્યારા પલકમાં તજીએ પ્રાણ તમામ. પ્યારા.
ક્ષણે ક્ષણે સુખ આપતું વીરા વીસરે કેમ.
આપ જવાથી જોરે પડે કેળે વીજળી જેમ. પ્યારા.

રણછોડલાલ—મીત્રો તમારા મનમાં આવું માહું શા માટે
લાવો છો? નહીં નહીં મારા પ્યારા બાંધ્યો તમે ખુશી થઈ મને
રજા આપો કારણ મારે સિદ્ધપુરની યાત્રા કરવાનો પુરો ભાવ છે
માટે મારા રંગમાં બંગ ન કરો તો હું તમારો મોટો બિપકા-

૨ માનીશ. અને હું જઈશ પણ તમારા પ્રેમનો માર્યો પાછો થોડા વખતમાં આવ્યા શિવાય રહેનાર નથી એ જરૂર જણાવે.

મીત્રો—હીક બાઈ, તમે યાત્રાનું નામ દીધું માટે અમારે ખાલી દેવના બંધનમાં શા કારણથી આવવું જોઈએ માટે તમે સુખેથી પધારો. અને પત્રરૂપી આપના પવિત્ર મુખનાં બાણથી જલદીથી જણાવશો એવી આશા રાખીને આ તમામ સેવક આજથી બેઠા છે.

મીત્રો—પ્રિયમીત્ર તે સુખેથી જણાવો.

તમામ મીત્રો—હા પ્રીય મીત્ર.

રણછોડલાલ—આ હા મારા વહાલા બંધુઓ ! હું આ તમારા પ્રેમનો આભાર કદી ભૂલી જવાનો નથી.

યુનીલાલ—જેટ બંધુ આપને અભીવંદન કરે છું.

રણછોડલાલ—આવો મારા વહાલા બંધુ.

યુનીલાલ—જેટ બંધુ ! જન્મવાની વખત થઈ ગઈ છે માટે પધારોને.

મીત્રો—યુનીલાલ આજ તમારા જેટ બંધુને જન્મવાની ગરજ જેવું નથી.

યુનીલાલ—આહાહા ! મારા પ્યારા અને પવિત્ર બંધુઓ આજ મને કેમ કાંઈ તમારાં બાણથી વિચીત્ર જેવાં લાગે છે તે સત્વર જણાવો.

મીત્રો—તે આપના જેટ બંધુને પુછો. અમારે કહેવાની જરૂર નથી.

ગાયન ૨૨ મું.

ચુનીલાલ—

વદો જલદી વાર કરો નહીં વીર વીર વીર,
પ્રાણ પ્રીય તમ બંધુને આજે શોક શબ્દનું વાગ્યું છે તીર
તીર તીર. વદો.

અતિ ઉદાસી તનમાં ત્રાસી કેમ બરો છો નેણામાં નીર નીર
નીર. વદો.

ધ્યાનમાં લાવો મને જણાવો હૃદયમાં રાખી આપ ધીર
ધીર ધીર. વદો.

શું કોઈ શત્રુએ તમને સતાવ્યા તે કહોને ફાડું એનું શીર
શીર શીર. વદો.

રણુછોડલાલ—અરે, મારા શરતને સપુત બાઈ તું મારા મી-
ત્રાના ખેલવા ઉપરથી કોઈ જાતનો વહેમ ખાતો નહીં. પણ મારે
આપના પિતાશ્રી પાસે જવાનો વિચાર છે અને વળી સિદ્ધપુરની
મોટી યાત્રાનો પણ ભાવ ખરો. આવું ધારી મારો ખાસ વિચાર
થયેલો છે.

ચુનીલાલ—જેટ બંધુ તે વીચાર આપનો પાર પડો, પણ
મને આપની નેત્ર ઇન્દ્રિઓથી ન્યારો કરી સેવાથી વીરક્ત કરશો નહીં.

રણુછોડલાલ—નહી નહી મારા વહાલા બંધુ, તારા પ્રભાવની
સેવા ઇશ્વર માનસીક માની મંજુર કરશે.

ચુનીલાલ—જેટ બંધુ આપ કરણારસ વાપરી મારા મનને
મનાવો છો પણ જીહી સેવાનું ફળ કાંઈ સાચી સેવાના જેવું મળતું
હશે ? ના ના એમ કદાપી ન હોય માટે આપ મને ખોડું બતાવી

વીયોગરૂપી મહા સાગરના દુઃખમાં શા માટે ફુગાડો છે ? માટે કદાપી નહીં જવા દઉં.

ગાયન ૨૨ મું.

રણુછોડલાલ—

લધુ જાત વાત માન એક તું ખરી,
જઈને થઈ હોંશીયાર દેશમાં રરી,
જવું એ શીશ સાટે મહેલી દે મત માટે,
બેલી બાળના દયાળ એક છે હરી. લધુ.

ભાષણ—વહાલા બંધુ હવે તું મને ઉમંગથી રળ આપે તો
ધણું સારું. કારણ મને યાત્રાનો ઘણો જિગંગ છે માટે તું ખુશીથી બોલ.

ગાયન ૨૩ મું.

ચુનીલાલ—

કરો પ્રમાણ તમે પ્યારા કહું તમને.
ન રહેશો ધણું ન્યારા તજી અમને.
જાઓ સુખે પધારો વીર, તમે ધરી હૃદયમાં ધીર;
કરો શુદ્ધ જઈને શરીર, ચુના ક્ષમાકરી મારા કહું તમને .

રણુછોડલાલ—આ હા હા! મારા પ્યારા ને પવીત્ર બંધુ તારા
સત્ત્વ ગુણતું વણુંન વેદ મુખથી પણ વર્ણી શકાય તેવું નથી.
આ હા હા તારા પવિત્ર પ્રેમનો પાર જડે તેવો નથી. આ હા હા!
તારી દબતા અને ધૈર્યતાનો ધારો કાઢનાથી ધરી શકાય તેવો નથી.
આ હા હા મારા શરા અને સપુત બંધુ તારી સેવાનો બદલો મા-
રાથી વળી શકે તેવો નથી પ્રિય બંધુ હું જાકંઈ પણ તું વીચા-
ર્યાસમાં બરોબર લક્ષ રાખજો.

ચુનીલાલ—જેટ બંધુ જરૂર જશે !

રણછોડલાલ—હા બંધુ.

ચુનીલાલ—જેટ બંધુ પધારો પણ પલકે પલકે પત્રરૂપી દર્શનનો લાભ દયા કરીને જરૂર દેજો.

રણછોડલાલ—વહાલા બંધુ પત્ર લખવામાં હું પલકવાર પણ કરવાનો નથી એ જરૂર જાણજો.

ચુનીલાલ—હીક સુમેથી પધારો. તમારું પરમેશ્વર જય કરજો.

રણછોડલાલ—અરતુમાધ.

અંક ૨ જો.

સીદ્ધપુર—સરસ્વતી ઉપર આવ્યા.

ગાયન ૨૪ મું.

રણછોડલાલ—

જય સરસ્વતી મા સુખકારી મા પાપ તણી હરનારી,

કરે કૃપાળી કલ્યાણ થાય વેદમાં વખાણ;

ધન કુંવારકા કુંવારી.

મા પાપ.

જય.

સાખી—હુંકમે આવ્યો આ સ્થળે, જળથી તારો જાળ;

પ્રાશ્વિત પ્રેમેથી ગયાં, તન ગનથી તતકાળ;

નાંખે અધમને મા ઓધારી.

મા પાપ.

જય.

કરી હુકમ આ વાર તમે તેડાવી કુમાર,

હુઃખ દોશને નાંખ્યા વિદારી.

મા પાપ.

જય.

સાખી—કૃપા કરી મુજ મનની આપે પુરી આશ,

પાવન કીધો પુત્રને જાણીને નીજ દાસ;
માત મને છે બલહારી. મા પાપ.

જય,

ભાપણ.

બીત્રો—મહારાજ બ્રાહ્મણની દક્ષણા.

રણછોડલાલ—લ્યો રશી દેવ ત્રદાનું દાન અને ગંગાનું રનાન.

બ્રા—જય જય મહારાજ આપનું માતાજી કલ્યાણ કરો.

રણછોડલાલ—રશી દેવ આપની આશીષ મરતકે ચડાવું છું.

માધ ગોવિંદ માધવના મંદીરે ક્યાં થઇને જવાશે ?

બ્રા—મહારાજ આમ સીધાને સીધા ચાલ્યા જજો એટલે ત્યાં જઇને ઉભા રહેશો.

રણછોડલાલ—બહુ સાર.

ગાયન ૨૫ મું.

(માધવ ગોવિંદમાં આવ્યા માધવ ગોવિંદ.)

રણછોડલાલ—

આવ્યા મોક્ષ પુરીમાં, આવ્યા મોક્ષ પુરીમાં;

ધન મંગળ દીન આજરે.

આવ્યા.

ચાલો ગોવિંદ માધવનાં દર્શન કરીયે, પ્રભુની આગળ કષ્ટ ઉચરીયે;

સદ્ગુણ કરે સજી કાજરે, પ્રાશ્નીત કાપે ને સુખ આપે;

આનંદ આનંદ ઊરમાં વ્યાપે મહેર કરે માહારાજરે; આવ્યા.

ગાયન ૨૬ મું.

રણછોડલાલ—

પ્રભુ પ્યારા પુત્રનું પાપ નીવારી, બય શોકથી લેજ્યો ઉગારી; પ્રભુ. ટેક.

શરણે આવી એક સેવક સ્વામી, રહાય માગે છે તમારી;

કરણાસીધુ કહું કરજોડી, વેદના નાંખો વિદારી; પ્રભુ.

ભાપણુ—કૃપાનાથ મારી કરેલી પ્રાર્થના પસાર કરી પુત્રની આશા પુરી કરજો. ચાલ હવે બીંદુસરોવરની તીર્થ ભૂમીની યાત્રા કરીને પછે મારા પિતાશ્રીની પાસે જઈ.

ગાયન રજ મું.

(બીંદુ સરોવરમાં આવ્યા.)

રણછોડલાલ—

આવ્યો બીંદુ સરોવર તીર નીરમાં નાખા,
પુરો પ્રેમ ધરીને પાપ દેહનાં જવા;
કરી સ્નાન દાન વિપ્રોના કરમાં ધરીએ,
શુદ્ધ શાસ્ત્રની રીતે તીર્થની ઉપર ફરીએ;
ગળે જ્ઞાન વાવમાં નાતાં પ્રાશ્રીત મારાં,
સજી દુષ્ણ દળીદર રોગ થવાનાં ન્યારાં;

ધુન્ય—જય મુકુન્દ માધવ મોરારી, શરણાંગત વચ્છલ સુખકારી; (૧૦)

બ્રા—માહારાજ બ્રહ્મણને ભાવતુ ભોજનને ભારે દક્ષણા જોઈએ.

રણછોડલાલ—હવે રૂશીદેવ ગંગાનું સ્નાનને શ્રધ્ધાનું દાન.

બ્રા—કલ્યાણ મસ્તુ.

રણછોડલાલ—ચાલો આજ તો મનુષ્ય દેહનો ફેરો બરોબર મશ્વરની દયાથી ફળીભુત થયો છે માટે હવે પિતાશ્રીની પાસે જઈએ. પિતાશ્રી આપને અભીવંદન કરું છું.

પીતાશ્રી—આવો મારા જેષ્ઠ પુત્ર કેમ ખુશી આનંદમાં છોકને.

રણછોડલાલ—હા પીતાશ્રી આપના પુણ્યેથી ખુશીમાં છું.

પીતાશ્રી—પુત્ર આપણા વતનના કુટુંબી સૌ ખુશીમાં છે ?

રણુછોડલાલ—હા પીતાશ્રી સૌ આનંદમાં છે.

પીતાશ્રી—પુત્ર બહુ સારું. પણ કહો તમારે વિદ્યાભ્યાસની શી રીતભાત છે તે મને જલ્દીથી જણાવો.

રણુછોડલાલ—જેવી આચાર્ય.

ગાયન ૨૮ સુ.

રણુછોડલાલ—

પીતાશ્રી સુણો પાણુ જોડી કહું વિદ્યાભ્યાસમાં એક ચિત્તે રહું,
લેખ લક્ષમાં ધ્યાન એમાં ધર ખરી ખેપ આવું તજીને કર;
પરીક્ષા થતાં ભાગ્ય પાછુ ભમે, કીયા જન્મનાં કૃત આવી દમે,
નડે છે મને કર્મ રેખા બળી મળુરી કરેલી જરા ન ફળી.

પીતાશ્રી—નહીં નહીં મારા વહાલા પુત્ર ? તું શોક નહીં કરતો
જેમ તગદીરમાં લખ્યું હશે તેમ થશે માટે તારી ચીન્તાને દૂર કરા
મને સત્વર જણાવ તારે કીયું ધોરણ ચાલે છે.

રણુછોડલાલ—પીતાશ્રી ધોરણ તો છઠું ચાલે છે પણ એ
નકામું કને.

પીતાશ્રી—નહીં નહીં પુત્ર નકામું કેમ કહેવાય. તારી કરેલી
મહેનતનો બદલો શ્રી ગોવીંદમાધવ આપશે. પણ જો આ ગામના
છોકરાંની પરીક્ષા દશ દીવસ ઉપર થવાની છે માટે હું તને ગમે
તેમ કરીને તારી મહેનતનો બદલો અપાવીશ, પણ તું જલ્દીથી
ખરી ખેપ કરી તાર લેશન તૈયાર કર.

રણુછોડલાલ—ઠાક જેવી આચાર્ય.

પીતાશ્રી—જેટ પુત્ર આજે તમારી પરીક્ષા છે માટે સુખે.

થી તમે પધારો.

રણછોડલાલ—બહુ સાર જેવી આગા.

ગાયન ૨૯ મું.

નીશાળ—શીક્ષકો.

પરમેશ્વરની પુરી કૃપાએ આજ ઊરે આશુદ અપાર,
શીક્ષકો સજી આશીશ આપે જીવે ધણું શાણા સરદાર;
રવી શશી શોનાના ઊગ્યા વળી ઊગ્યાં સાંનાનાં ઝાડ,
અતી ઉમંગે તન મન જાણી, લડાવીયાં બાળકને લાડ;
લેછ પરીક્ષા લઢાવે આપ્યો જગમાં વર્તો જય જયકાર. શી.
રહો અવીચળ નામ આપનું કીરતી જાંમે ઠાંમે ઠામ,
રાજ આપનું રહો નીરંતર અમ સરખાનું કરવા કામ;
પુન્ય પ્રતાપી પરજીપકારી રાખો બાળક ઊપર પ્યાર. શી;

પરીક્ષા ગુરૂ—છઠ્ઠા ધોરણમાં પાસ થએલા રણછોડલાલ
કુબેરભાઈ કોણ છે.

રણછોડલાલ—હાજર સાહેબ.

પરીક્ષા ગુરૂ—રણછોડલાલ કુબેરભાઈ તમારૂં નામ કે.

રણછોડલાલ—હા સાહેબ.

પરીક્ષા ગુરૂ—હીક લ્યો હું તમને આ સરકારના રૂલ પ્ર-
માણે ઇનામ તરીકે આ બુક આપું છું.

રણછોડલાલ—બહુ સાર જેવી સાહેબની આગા.

પરીક્ષા ગુરૂ—હું આજે શીક્ષકોની સેવા કબુલ કરી રજા
લેજો છું.

શીક્ષકો—સાહેબની જય—મોલો ગોવિંદ માધવ મહારાજની

ગાયન ૩૦ મું.

રણછોડલાલ—

આહા કેવી કર્મની ખુશી આ ખુશી આ, આહા.
 લખ્યું એજ થાય તેજ મળે પળે સુખ ટળે દુખમાં;
 ન્યુંમ નમાંમ મેં આ. ... આહા કેવી.
 લલાટે લખેલા લેખ ભાગ્યને ભગાવે છે. ગુનો આ,
 જોયો આ એના વીના નહી આ. ... આહા.

લાપણ—મીત્રો જેવા આ ભાગ્યમાં વીધીએ લેખ લખેલા હોય તેજ પ્રમાણે થવાનું એ વાત ખરી છે. માટે દુખ પડવાથી દી-લગીર થવું નહીં. અને સુખ મળે સલકાવું નહીં અને હરેક કામ કરવામાં પુરી મહેનત લેઇને કામ કરવું કે જેથી ઇશ્વરને આપણી મજુરીનો બદલો આપ્યા સીવાય ચાલેજ નહીં. ચાલો હવે મુકામે જઈ પીતાશ્રી આપને અભીવંદન કરે છું.

પીતાશ્રી—પુત્ર કલ્યાણ મરતુ-કહો તમારે પરીક્ષામાં શું પરીણામ આવ્યું.

રણછોડલાલ—પીતાશ્રી આપની કૃપાથી હું પાસ થઇ પુરા ભિમંગથી આવ્યો છું.

પીતાશ્રી—બહુ સાર ચાલો આનંદ થયો.

રણછોડલાલ—પીતાશ્રી મારે એક આપને વિનંતી કરવાની છે કે મેં ઝોંણ પાસ થવાની શ્રી અંબીકાની બાધા રાખી છે માટે જો આપનો હુકમ હોય તો મારે બાધા કર્યા પછે પાણી પીવાનું છે.

પીતાશ્રી—આ હા હા પુત્ર આટલી બધી આકરી બાધા રાખીએ. કદી દેહ છે ને એકદમ દુઃખી થઇ પડ્યો. તો દેવનું બંધ-

ન કેવી રીતે છુટે માટે જે કામ કરવું તે વીચાર કરીને કરવું. નહીંતો કોક દીવસ પાકી પીડા થઇ પડે. હશે ચાલ હરકત નહીં પણ હવે તારે જે જોઇએ તે લેઇને સત્વરજા.

રણછોડલાલ—જેવી વડીલની આજ્ઞા.

ગાયન ૩૧ મું.

૨૨તો—

જગદંબા જનનાં દુખ જાણી, જય કરવા જનુની ત્યાં આવો;
સ્નેહ સહીત સીધ કાર્ય કરીને, કષ્ટ હરીને શોક સગાવો;
જગતી કૃપા તમારી માજી, કરો સેવકનાં તનમન રાજી;
આપ પાએ ભાગ્ય બઝ્યું છે, સંચી તે સુખ સત્ય ફળ્યું છે.

મમમાતું (૨) જગદંબા.

ભારાણ—આ હા હા આ દુનીયામાં એક જગતી દેવી જગદંબા જેવી મારા જોવામાં આવતી નથી. વાહ, માજી વાહ, ચાલો હવે માજીના દરબારમાં જઇએ.

ગાયન ૩૨ મું.

સ્થળ અંબીકા—

આતો આનંદકારી દીસે મા, આતો.
આરાસુરની ઇશ્વરી અંબા, બકતોના સંકષ્ટને ભાગનારી; આતો.
અકળીત માયા વાળી દયાળી, દેવી કૃપાળીને બલીહારી; આતો.
નારાયણી તણી વીરમીત ખુળી, નીહાળી જોતાં લાગે છે ન્યારી; આતો.
સેવક શરણે આવ્યો તમાસ, ઓથ આશા એક રાખી તમારી. આતો. (૨)

ભાષણ—લો સેવકજી આ મારી પાધાનો સવારૂપીયો ને આ

ચુંદડી માતૃશ્રીને.

સેવકજી—બહુ સારૂ લાવો. જે જગદંબે મા ! તારા દાસની
બાધા માની લેજો. દ્યો બાધ પ્રસાદી.

રણછોડલાલ—લાવો બાધ જય જગદંબે મા, તારા બાળકની
બાધા માની મને સુખ આપી રહાય કરજો.

ગાયન ૩૩ મું.

પ્રાર્થના—

ધન ધનરે જગદંબે મા સુખકારી, કરી પુરીરે હિમંજે આશા હમારી.

સાખી—બાધા માની બાળનું બંધન તોડી આજ,

યાદે મા હાજર થજો કરવા રૂડાં કાજ,

નનકાળીરે કરી કેસરી ઉપર સ્વારી.

મા ખડ્ગને ત્રીશુળ ધારી, બય તનનો હરવા બારી,

છે વિનતી એજ હમારી, કૃપાળી મારે સૌ સંકટને હરનારી.

ધન ધનરે જગદંબે મા સુખકારી.

રસ્તો—આહા ઇશ્વરીની ખરી ઇચ્છાએ આજ તો આનંદ
થયો; પણ ચાલ એક ચુવાળના ચોકવાળી બૌચર આ માતૃશ્રીની
લધુ બેન છે એનાં દર્શન કરે

ગાયન ૩૪ મું.

સ્થળ બૌચરાજી—

જય જય બૌચર બાળી, જળ હળતી દીન દયાળી,

ગયું દુખ મુખડું બાળી.

ઇશ્વરી—મા ખરી.

તુજ ચરણે આવ્યો, બાળ હરી લે જવાળ મોતીયા વાળી.

સાખી—દર્શનમાંની દીનનું ઊરની પુરો આશ,

કલ્યાણી કરજોડીને માગે તારો દાસ.

કર રહાય, બય જાય, આય ભવાની માત ટાળે ઝિતપાત.

નેહથી ન્યાળી. જય જય મા ઐયરયાળી.

ભાષણ—માતૃશ્રી આ તારા રંક પુત્રનું દર્શન માની મને મહા રોગમયથી મુક્ત કરજો.

ગાયન ૩૫ મું.

રસ્તો—

ભોળી ભોળી ભવાની બાળીરે બયહરણી ઐયર યાળી ભોળી ભોળી.

સંકટ કાપે મા સુખ આપે દુષ્ટ જનોને અતિ સંતાપે,

સુવાળના ચોકવાળીરે એવી દેવી દયાળ નીહાળી;

દર્શન કરશે તે જન તરશે, નામેથી કામ સજી સેજમાં સરશે;

કદી ન લુલે કપાળીરે એવી દેવી દયાળી. ભોળી ભોળી.

ભાષણ—આહા આજ માં અંતઃકરણ એમ કહે છે કે જા આજ એથી રેવાળ જગિ-માટે ચાલ માં મન સારાં કામો સત્વર કરે તેમજ કરે.

ગાયન ૩૬ મું.

સ્થળ રેવાળ—

ધન મારે રેવાળ કદી ખરી દીનપર મહેર દયાળ કરી ખરી,

મહેર દયાળ માળ કરી ખરી મહેર દયાળ.

ધન મારે

પ્રાશ્ચીત હરણી મા સુખ કરણી અભેર બરણી તું,

ખુબી તારી ઘણી ન્યારી સુખકારી;

જળહળતી જગદંબા જનેતા કળી બળી દેવી કપાળ. ધન મારે.

અધમ જનોને મા ઓધારો સારો કારજ સેજ,

હે દયાળી ખુશી બાળી લાગી તાળી;

નમે નમે વારંવાર તમેને તનગનથી તુજ બાળ. ધન મારે.

આ—માહારાજ વીપ્રની દક્ષણા.

રણછોડલાલ—લ્યો રૂશી દેવ, ગંગાતું સ્નાન ને શ્રધાતું દાન.

આ—કલ્યાણ.

ગાયન ૩૭ મું.

પ્રાર્થના—

નર્મદા નદી કલ્યાણની કરનારી, નમું તને કલ્યાણની કરનાર;

નર્મદા મા નવ ખંડમાં વ્યાપી, જ્ય કર ભય હર ભારી. ન.

જળહળ જોત બજે આ જગતમાં, જગતી જોતાં તમારી. ન.

સુરવર મુનીવર વેદે વખાણી, માયા મુખેથી વીસ્તારી. ન.

નીદેશી ક્યો આપે ભમંગે, પુત્રનાં પાપ નીવારી. ન.

ભાષણ—જ્ય જડત જગુની પતીત પાવની મા કલ્યાણ કરજે.

રસતો—આ હા હા મારા ઇશ્વરીયોની કહયા કીકયા ચમ દેખાય છે. એ સીવાય માફે ચીત એકદમ પાવાગઢ વાળી મહાકાળીનાં દર્શનની ઇચ્છા કેવી રીતે થાય? માટે નક્કી મહાકાળીનેા પણ હુકમ છે માટે ચાલ ત્યાં પણ સત્વર જાઉ—

ગાયન ૩૮ મું.

સ્થળ-પાવાગઢ—

મહાકાળીરે મા તું દયાળી, દાસતાણું દુખ દુર કરનાર;

ભયહારી બાળી ખુશી તમારી, આનંદ વ્યાપ્યો ઊર અપાર;

બાળી ભયંકર રે ડર લાગ્યો મા, ભય ભાગ્યો પણ તુજ તનને;

રહાય રહાય તું છે ચનાર, મહાકાળીરે મા કાળી. ખમા, ખમા, ખમા.

ગાયન ૩૯ સુ.

રણુછોડલાલ—

ભયજય બાગ્યો આદ્ય ભવાંની, તનમન જાણી આજ;

સર્વે કાજ રાખી લાજ દેઘ અરાજ.

કૃપા તેં કરીને ધીર્યતા ધરીને સ્થાનકે હરીને આજ જઘો-ભયજય.

આનંદ (૩) મુજને વ્યાપ્યો છે ઉરની માંચ, ધન્ય છે માત ન્યારી છે વાત.

પ્રીતિથી નીતિથી રીતિથી ભીતિથી, મુક્ત થયો ગયો શોકજઘો. ભયજય.

ભાષણુ—જય જક્ત જનુની મા તારી ખુખીને તો વળી કો-
ષ પોંચી શકે તેવો છેજ નહીં. વાહા વાહા કરણામય કલ્યાણકારી ત્રી-
પુરારી તને ધન્ય છે. જનુની જય કરજે મા.

રસ્તો—આહાહા આ દીન ઉપર દેવની કૃપા કાંક પાકી થ-
ઈ છે તે શીવાય એકદમ ઝકોરનાથની દયા થાય કેમ મારે ચાલ હ-
વે ડંકપુરીમાં પણ પ્રયાણ કરીએ.

ગાયન ૪૦ સુ.

સ્થળ ગોમતી—

ગોમતી માત ખરી સુખદાઇ, ધન જનના મનમાં તું મનાઇ, ગો.

વેદ વીસારદ નારદ નીતે, ગહન ગતિને ગજવતા ગાઇ; ગો.

અધમ ઓધારણુ પાપ નીવારણુ મારણુ તારણુ વાળી તું માઇ.

દોહરો—હરગંગે હરી તાપને, આપ કરો કલ્યાણુ,

પાપ માપ જુલ યાપની તું છે જગમાં જણુ.

વીંછો—મારાજ આજણુની દક્ષણુ.

રણુછોડલાલ—હ્યો રૂશીદેવ ગંગાનુ સ્નાન ને શ્રધાનું દાન.

અંક ૩ જો.

ગાયન ૪૧ મું.

ડાકોર સ્થળ મંદિર—

આ—કલ્યાણ.

જય ગીરીવરધારી, બાળ જય બલહારી,
 મુગટની શોભા સારી મુખપર વીણા ધારી જોઇ જન જય વારી. ગી.
 શોભીત કુંડળ કાને છેલ છપ્પી બીના વાંને બાળી માંડ મન માને. ગી.
 કેસરી તીલક બાલ પીતાંબર પેરી લાલ જાંઘો ધરી હોડી શાલ. ગી.
 કોટે શું હીરનો હાર શોભી રહ્યો છે અપાર અતરની આંખે ખહાર. ગી.
 ખાંતીલા ખુમ્મી તમારી પુત્રને લાગી છે ખ્યારી દોલથી ન થાય ન્યારી. ગી.
 ભાગી ભવતણી જવાળ દયા કરોને કપાળ જણીને પોતાનો બાળ ગી.

ભાષણ—લ્યો સેવકજીઆ ભગવાનને પુષ્પનો હારને દીવો ધરીઓ.

સેવક—હીક લાવો. જય ભગવાન, તારા સેવકનું કલ્યાણ કરજો અને દુઃખ હરજો.

ગાયન ૪૨ મું.

પ્રાર્થના—

હારામતિ પ્રભુ પધાર્યા બોડાણાપર મ્હેર કરી,
 સ્મરણ કરું કરો કપાળ એવી રહાય સદાએ સ્નેહ ધરી;
 વસો હૃદયમાં વાસ કરીને વારસ થઇ વપુના વાહાલા,
 કરો કનડતાને કોરે કરી મ્હેરકુંવર નંદના કાલા;
 નહી આશે નટવર નાનકડો સેવક જણી એક હરી,
 સ્મરણ કરું કરો કપાળ એવી રહાય સદાએ સ્નેહ ધરી.

ભાષણ—કપાનાથ મારી કરેલી પ્રાર્થના આપ સ્વીકારી સેવકને

સુખ આપજો. અને કંઈ સમયે કંઈ કાપજો.

રસ્તો—અહાહા! પરમ દયાળની પુરી દયાથી રંક સેવક સુખેથી દર્શન પામી પુરો આનંદ પામ્યો છે. પણ આજ રાત્રે મને સ્વપ્નમાં એવું સુચવ્યું કે જાણે પંચમહાલમાં ટાંડા ગામમાં નામદાર કાકર સાહેબ રતનસંગજી પ્રતાપસંગજીના હાથ નીચે કારભારીપણાનો અમલ બળવ્યો. શું એ સ્વપ્ન સાચું હશે? નાના સ્વપ્ન તો સાચું હોતું નથી, પણ પરમેશ્વરની ગતિ ન્યારી છે માટે ચાલ તે પણ જોઈ તો ખરો.

ગાયન ૪૩ મું.

સ્થળ વન—

ખીયામણું દેખાય, વન આ ખીયામણું દેખાય,
હવે ગતિ શી થાય વન આ ખીયામણું દેખાય—ટેક.
વાઘ વરૂના જોરની માંધ, સુજ પડે નહીં મુજને કાંધ,
ભૂમી ખાવાને ધાય વન આ ખીયામણું દેખાય.
દૈવે મને ક્યાં લુલાવી દીધો, કર્મ અરે શું દુખીયો કીધો,
કોઈ કરો માહારી સ્હાય, વન આ ખીયામણું દેખાય.

ગાયન ૪૪ મું.

ચોર—

અલ્યા બીમલારે ભરખ આવ્યું, આવ્યું બહુ મનમાં; આજે બાવડ
બાવડ અલ્યા ઝટ ચાલ, ચાલ ચાલ ચાલ. અલ્યા

લીમલો—

અલ્યા જોહવારે જોજે જવા દેતો, રખે એકલારે તું લુપ્ત લેતો.

અલ્યા ઝટ હેંડ હેંડ હેંડ હેંડ. અલ્યા.

ભીમલો.

ભીમલો—અલ્યા, ભરખ ચાહે દેખાડકી મારા ભાના, ઢેકા ભાગી નાંખીએ.

જેહલો—હમણાં જીભો રે કે મારી હાહુનો આ રહ્યો પણ કાંગ ગીતુ ગાય છે ગઈ રહેવા દે પછે બમાવીએ છે.

ગાયન ૪૫ મું.

રણુછોડલાલ—

કોણુ કહ કરે આ ન્યાર, હવે નથી બચવા બહાર. કોણુ.

સાખી—પ્યારા મીત્રો મીત્રની, માઠી હાલત થાય;

મુકત કરો આવી મને, સંકટમાં કરી રહાય.

નહીં તો નહીં નીપજે સાર, કર્મ ફીણુ લાગે માર. કોણુ.

ભીમલો—ઢેકા અલ્યા દે શું જોઈ રહ્યો છે. મારો ભા અ-
ખોવન જવા બાધખંધને બોલાવે છે.

ગાયન ૪૬ મું.

રણુછોડલાલ—

રહાય કર રહાય કર શ્રી હરી, રહાય કર રહાય કર શ્રી હરી,

અરે દયાળ, ભણીને બાળ, હરી સે જવાળરે;

મર ખર કહ ટાળરે, આવી કપાળરે રહાય કર. (૨)

ચોર—મેલ ઝટ.

રણુછોડલાલ—ઓ ખાપરે.

ભગવાન—સચુર સચુર.

ભીમલો—ઓખા ખાપ.

જેહલો—શું છે અધ્યા.

ભીમલો—કુટ્યાં પાપ.

જેહલો—કેકી બલા.

ભીમલો—જમાદાર.

જેહલો—હાય હાય (૧૦)

લગવાન—અરે બાઇ શાન્ત થઇ બોલ તું કાણુ છે.

રણુછોડલાલ—માહારાજ હું દેહેગામ તાલુકે નાંદોલનો આ-
લાણુ છું.

લગવાન—ઠીક તું ક્યાં જાય છે.

રણુછોડલાલ—માહારાજ હું ટાડાના દરબારમાં જાઉં છું.

લગવાન—કાંઈ હરકત નહીં ચાલ બાઇ હું તને ટાડા ગામ
ખતાવી પાછો આવીશ.

રણુછોડલાલ—ચાલો મહેરબાન તમારું કલ્યાણુ થશે.

લગવાન—જો બાઇ પેલું સામું ગામ તમે મુખેથી જાઓ.

રણુછોડલાલ—બહુ સારૂ હવે આપ મધારો.

ગાયન ૪૭ મું.

રથળ ઠાકોર સાહેબની કચેરી.

રહો અનીચળ રાજ પ્રતાપી, તૃપ રહો અવિચળ રાજ.

સદા સલામત રહી આ રાજપર, કરો દાસોનાં સુબકાજ. પ્ર.

દીન દીન વૃદ્ધી વંશની પામજો, એવું બોલે આ સમાજ. પ્ર.

આપ અરીમાં જય જય પામે. કરીએ છીએ એવા અવાજ. પ્ર.

સીપાઈ—પ્રતીહાર મહારાજને જાહેર કરો કે એક મુસાફર
પ્રવેશ કરવા માગે છે.

પ્રતીહાર-મહારાજ, કોઈ એક મુસાફર પ્રવેશ કરવા માગે છે.

ઠાકોર સાહેબ-તેને સુખેથી આવવા દો.

સીપાઈ-જાઓ ભાઈ ઠાકોર સાહેબની સદર પરવાનગી છે.

રણછોડલાલ-બહુ સારું સાહેબ સલામ.

ઠાકોર સાહેબ-આવો ભાઈ તમે ક્યાંથી આવ્યા તે સત્વર જણાવો.

રણછોડલાલ-જેવો સાહેબનો હુકમ.

ગાયન ૪૮ મું.

ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ દયાળુ, પુણ્ય પ્રતાપી રાય;

પ્રણવીને પ્રેમે સેવક આપનો, આપનું રૂડું ચલાય.

આવ્યો વીદેશે દુઃખનો માર્ગો, જ્ઞેષ્ઠ જગતમાં નામ;

કૃપા કરીને કળ્પ હરીને, કરો સેવકનું કામ.

ઉદર પોષણ શોકનું શોષણ, આ સ્થળ પળમાં થાય,

એનું વિચારીને આવ્યો, ઊમંગે રંકના બેલી રાય.

ગાયન ૪૯ મું.

ઠાકોર સાહેબ--

શાંત થઈ સહ શોક નીવારી, સત્વર બોલો આજ;

સદેહ ટાળો સત્ય વહીને, સરસે સૌ તમ કાજ.

કોણ તમે છો ક્યાંથી આવ્યા, કીયુ તમારૂં ગામ;

શી નાતે શું દુઃખ તમોને, શું છે તમારૂં નામ.

સર્વ હકીકત ગત જની, તેને દરશાવી દો વીર;

હથ્થર પુરશે આશ તમારી, ધરો હૃદયમાં ધીર.

ગાયન ૫૦ મું.

રણછોડલાલ—

મુણે પુણ્ન પ્રતાપી રાય, વીનંતી મહારી,
હું આળ્યો આ સ્થળમાંય, દુઃખી થઇ ભારી;
ધરો ધ્યાન ધરી મન, ધીર કહું સહિ વાત,
હું આપના રક્ષણ યોગ વીપ્રની જાત.
ગુર્જર ભોમીમાં નંદપુરી મુજ ગામ;
રણછોડલાલ એવું રાય અમારું નામ.
વીદેશ વધ્યો હું પેટના પોશણ માટે;
હમેશ અમાર દીલ રહે ઉચાટે.
કરો કરવી હોય તો કલમ પસન આ વાર,
પછી પુરો મનની આશ તમે સરકાર.

ઠાકોર સાહેબ—નહીં નહીં રણછોડલાલભાઈ તમે તમારી જુઆન ઉપરથી જણાવ છો કે બહાદુર છો માટે હું તમને પાસ કરી આજથી જાઓ મારા હાથ નીચે કારભારીના કામમાં પસન કરું છું—અરે સીપાઈ.

સીપાઈ—જી સાહેબ—હુકમ.

ઠાકોર સાહેબ—જાઓ રણછોડલાલભાઈ માટે આપણો પેલો બંગલો ઉઘાડી એમાં મુકામ આપો અને બ્રાહ્મણને બોલાવી રસો-ઇની જટ પેરવી કરાવો.

સીપાઈ—જેવો નામદારનો હુકમ. ચાલો પધારો સાહેબ.

રણછોડલાલ—હા ચાલો.

ઠાકોર સાહેબ—ચાલો કચેરી જરખાસ કરો.

પ્રતીહાર—કચેરી બરખાસપે નીલા રખો મહેરબાન સાહેબને
ધણી ખમા ખમા ખમા.

કારભારીની કચેરી—કામદારો-સાહેબ સલામ.

ગાયન ૫૧ મું.

અર્જદાર—

અરજ હાંબળોને સરકાર, જેહલો લેખ જ્યો મારી નાર;
જાદુ કરી કર્યો મને રઝળતો, મહા દુખ દીધું એણે;
દહ વીહ છોકરાં નાનાં નાનાં છે, કર્યો રખડતાં જેણે. અરજ.
માટે સાહેબ તમે સપ્ત મોકલો. ઘેર પોડયો છે પાપી;
મારા દેખતાં મારી હાકુનાતું, બોડું નાંખેને કાપીરે. અરજ.

કારભારી—અલ્યા બેશ બેશ હું એને બોલાવી તારી ખાયડી-
ને તારે સ્વાધીન કરુંહું.

નાથીયો—ઠીક બાપજી.

કારભારી—અરે કોઇ સીપાઇ હાજર છે કે.

સીપાઇ—હા સાહેબ હાજર.

કારભારી—જા અલ્યા નાથીઆ એ જેહલાતું ધર બતાવ.
જાઓ કારભારીઓ આ માણસ સાથે જઇને એ જે ગુનેગારને બ-
તાવે તેને બાંધીને લાવો.

સીપાઇ—જેવો નામદારનો હુકમ, ચાલ અલ્યા.

નાથીયો—હા ચાલો સાહેબ.

સીપાઇ—સાહેબ આ ગુનેગારને હાજર કરુંહું.

કારભારી—ઠીક એ બેને પેલા પાંજરામાં જુદાં જુદાં ઉભાં કરો.

સીપાઇ—સાર સાહેબ ચાલો આવ્યો.

કારભારી—ખોલ અધ્યા તાં નામ શું ? અને તારા બાપનું નામ શું ?

જેહલો—સાહેબ માં નામ તો જેહલો જીવણીયા.

કારભારી—ખોલ બાપ તાં નામ અને તારા બાપનું નામ શું.

પુજલી—સરકાર માં નામ પુજલી ને માસ બાપનું નામ પ્રેમો.

કારભારી—અધ્યા જેહલા તે શા કારણથી આ નાથીયાની બાપડીને ધરમાં ધાલી.

જેહલો—બાપજી મેં તો એને જોરે ધાલી નથી પણ એ એના હાથે પરાંણે મારા ધરમાં ગળે પડીને પેડી છે.

કારભારી—કેમ બાપ આ ખરી વાત કહે છે કે.

પુજલી—ના સરકાર એણે મને સમજાવીને ધરમાં ધાલી છે.

કારભારી—કેમ અધ્યા જેહલા આ બાપ શું કહે છે.

જેહલો—સાહેબ રાંડની વાત આમ ડાહ્યા થઇને વીચાર કરો સાચી હોય એ તો બધું જુઠું ખોલે છે.

કારભારી—ઠીક. અરે સીપાઈ જાઓ પેલા સવા સવા મણના લોહના ગોળા તપાવીને આ બે જણને ચીતાં સુવાડી એક એક એમની છાતી ઉપર ગોઠવો.

સીપાઈ—જેવો હુકમ. ચાલો સાલે હરામી, અજ દશા હોય જાજ દખો—

પુજલી—ના સરકાર હું જે હોય છે તેવું સાચું ખોલું છું.

જેહલો—સાહેબ હું પણ ખોલું છું.

કારભારી—ખોલો તારે. નહીં તો લુચ્યાં મરી જશો.

પુજલી—સાહેબ બેની સલાથી વાત બની છે.

કારભારી—કેમ અલ્યા જેહલા વાત ખરી છે કે.

જેહલો—હા સાહેબ.

કારભારી—હવે કેમ સાચુ બોલ્યાં. હીક તારે હું તમને બે જાણને કાચદાની ૩૧૩ મી કલમ પ્રમાણે સજ્જ કરું છું કે કન્યાનું હરણ કરનારને બાર વર્ષની કેદ અને પાંચસો રૂપીયા દંડ કરવામાં આવે છે. અને વીશ્વાસપાત કરનારને ૧૦૮ મી કલમના રૂલ પ્રમાણે સાત વર્ષની કેદને સવાસો રૂપીયા દંડની સજ્જ કરવામાં આવે છે. જાઓ સીપાઇ આ બે જાણને જેલના સ્વાધીન કરો.

સીપાઇ—જેવો સાહેબનો હુકમ—ચાલો સાથે ચોર—

ટપાલી—સાહેબ સલામ.

રણુછોડલાલ—સલામ લાવો કીયા ગામની ટપાલ છે.

ટપાલી—સાહેબ ચાંદણીથી આપના મામા સાહેબની છે.

રણુછોડલાલ—આહાહા ! મારા વડીલ મામાનો મારા ઊપર કેટલો બધો પ્યાર છે માટે ચાલ હવે તો ત્યાં ગયા સિવાય ચાલે તેમ નથી. માટે ઠાકોર સાહેબની રજા લેધ જાઉં. ચાલો કચેરી ખરખાશ કરો.

કામદારો—જેવો વડીલનો હુકમ.

રણુછોડલાલ—નામદાર મારી ઉપર અમારા વડીલ મામાની ટપાલ છે.

ઠાકોર—લાવો જેઠાએ. અહાહા ! મારા ભોળા ભાગ્યે મળેલા શું ભગવાને તમારા વીયોગનું દુઃખ દેવા ધાર્યું.

રણુછોડલાલ—સાહેબ સંસ્કાર પ્રમાણે સુખ સંયોગ રહે છે માટે સેવકને સત્વર હુકમ આપો.

ઠાકોર—નહીં નહીં એ કદાપી બને તેમ નથી તમે ખાલી

ગાંડા હશે તો જવાની વાત કરશે. કેમકે પછે મને તમારા જેવો બહાદુરમાં માણસ મળે ક્યાંથી. તે તમને કાંઈ ખબર છે કે અમસ્થા ખાલી બોલોછો.

રણછોડલાલ—હા સાહેબ એ આપનું કહેવું હું કબુલ કરું પણ હું પ્રથમ ઘેરથી નીકળ્યો તે વખતે મેં મારા પીતાશ્રીની આજ્ઞા બરોબર લીધી નથી. માટે મારો જીવ કોઈ જગો ઉપર બરોબર ઠરી શકતો નથી. તેમાં વર્ગી આ મારા વડીલ મામાનો પત્ર આવ્યો એટલે મારો જીવ વધારે વ્યાકુળ થયો માટે મહેરબાની કરી રજા આપો તો હું પાછો જઈને આવીશ.

ઠાકોર—ના ના રણછોડલાલભાઈ એમ કદાપી બનનાર નથી, અને મારી જાહેશી તમે જાઓ હવે ગેરવ્યાજખી શબ્દ નીકળનાર પણ નથી.

રણછોડલાલ—સાહેબ આપના શેવક ઉપર આ વખતે દયા કરવી જોઈએ. કારણ માફ ચીત હાલમાં બરોબર ચીંતાતુર થએલું છે માટે રજા આપ્યા શીવાય તો નહીંજ ચાલે.

ગાયન પર મું.

ઠાકોર—

શીવ શીવ શીવ શીવ શું આ શું આ (૨)

અકળ કળા કેવી આ તારી, બચતીત મુજને કીધો ભારી,

લાજ રાજની કરે તૈયારી, કંઈ શું (૩) શીવ. (૪)

ગાયન પડ મું.

રણછોડલાલ—

કૃપા મરી કરો કુકમ. (૨)

ઠાકોર—નહી નહી નહી (૨)

રણુછોડ—વીચાર આ વાર કરો કૃપાળુ હવે રહ્યું કેમ જાય,

ઠાકોર—ફીકર જીકર ન કરો ખાલી ચીતવું સેજ ન થાય;

રણુછોડ—આપના ભાવેથી આવીશ પાછો. (૨)

ઠાકોર—નહી નહી નહી. (૨)

રણુછોડ—આમ થું થયા કરો કરો દયા,

ઉર થયું ઉદાશ તે કહું છું ખાશ;

છે બરેશો રોય ન્યાય આપનો હુકમ થાય,

થઈ કૃપાળ, હે ભુપાળ, કરો કૃપા કરો કૃપા.

ઠાકોર—કેમ રણુછોડલાલભાઈ તમે આખર ધારી કેમ.

રણુછોડલાલ—સાહેબ રોવકઉપર મહેરબાની કરી ઉમંગથી આજ્ઞા કરો તો આપના હુકમનું અપમાન ન થાય.

ઠાકોર—આહાહા ? આટલો બધો જીલમ. જાઓ જાઓ હું તમને ખુશીથી રજા આપું છું. પણ તમે ફરીથી પાછાં દર્શન દેશો કે ઠાકોર સાહેબને છેલ્લી સલામ છે ?

રણુછોડલાલ—વાહ સાહેબ. આ સુખ મારા હૃદયમાંથી પલ-ક્યાર ખસવાનું નથી. માટે આપ નહીં આવો એવું શું બોલો છો. હું જનકજી ખરો પણ આપની મનહર છાત્રીનાં પાછાં જ્યારે દર્શન કરીશ ત્યારે માફ દીવ શાંત થશે તે સીવાય થનાર નથી એ જરૂર જાણવું.

ઠાકોર—ઠીક ઠીક જવ મુખેથી પધારો.

રણુછોડલાલ—જેવી નામદારની આજ્ઞા.

મામાનો મુકામ. (રથજી આંદણી)

રણુછોડલાલ—મામા. આપને અભીવંદન કરું છું.

મામે-આવો મારા વહાલા બાણેજ-ભાઈ તું ખુશીમાં છે.

રણછોડલાલ-હા. આપની પુરી દયાથી ખુશીમાં છું.

મામે-ભાઈ તમે તો મુસાફરી બરોબર કરવા માંડી છે કે ?

રણછોડલાલ-હા વડીલ જેવું તમઠીરમાં દુઃખ અગર સુખ લખ્યું હોય તે પ્રમાણે બામ્બ બમાવીને ભોગવાવે છે.

મામે-હા ભાઈ એ તાર કહેવું બરોબર છે, માટે મારાથી કેમ ખોટું કહી શકાય. પણ કહે છે કે ટાંડા ગામના તમે કારભારી હતા એ વાત બરોબર છે કે નહીં.

રણછોડલાલ-હા વડીલ એ વાત ખરી છે. પણ આપનો પ્રેમ પત્ર આવવાથી ઠાકોર સાહેબનો અતિ પ્રેમ આ આપના સ્ત્રીપાઈની સમક્ષ છોડી દીધો.

મામે-કેમ તુરખાં આ અમારા ભાઈ સાહેબની વાત ખરી છે કે ?

તુરખાં-હા સાહેબ અપના રણછોડલાલ ભાઈ જો કહેતા હે ઉસમે કુચળી જુઠા નહિ હે. વાહ ભાઈ વાહ ? આ સાહેબ વો ઠાકોર જેસા પેટકા લડકા કુચ દેશાવરમે ન્યુ જાવે જિમેળી જાદે-રોને લગ્યા થા. તોળી અપના ભાઈ સાહેબ છોડકે ચલે આયે.

ગાયન પૃષ્ઠ મું.

મામે—

ડાહ્યાને દાનસ્તા બાણેજ, બાળી મારું મન હ્યું;

નાની વયમાં નોકર મોટો, ચંદને મોટું કામ કર્યું— ડાહ્યા.

બહાદુર હાવા આવવા ઉત્તમ કામે, ધારી પાકું ક્યાન ધર્યું;

શાખાચી આપું છું તુંજને, આજે મારું દુઃખ હ્યું—ડાહ્યા.

આહા મારા નેણાંમાંથી, ધણા હરખનું નીર ઝર્યું;
સુણી રવી સોનાના બાણે, ઉગ્યા એવું કામ સર્યું—ડાહ્યા.
ગાયન પપ મું.

રણછોડલાલ—

માંમા મારા કમ્મે નહીં પણ, એ સૌ આપના પુન્ય વડે;
અનેક રીતે નહીં તો વચ્ચે, તગદીર આવીને જ નડે. માંમા.
સુખ મળે કામના સંચીતે, જાંવાધે ત્યાં જૈને લડે;
અંતરનો ઉમંગ ધરેલો પ્રેમે આવી પાર પડે. માંમા.
નહીંતો ફાંફાં મારી મરે પણ, હાંક્ષી શીંકામાં ન ચડે;
આપ જેવાના પુરા પુન્યે, મુજ સરખાને લાભ જડે. માંમા.

મામે—શાખાશ તને મારા વહાલા બાણેજ શાખાશ, તું આ-
વી નાની વયમાંથી ખરાં બહાદુરીનાં કામ કરી મામાની લાજ વધા-
રી મારી બહેનની કુખ દીપાવી તને શાખાશ છે. હું આજ તારા
ઉપર ઘણો ખુશી થયો છું.

ટપાલી—સાહેબ સલામ આ ઇડરના મહારાજ કેસરીસંગજીની
આપના ઉપર ટપાલ છે.

મામે—ઠીક લાવો—રણછોડલાલ.

રણછોડલાલ—હાંજી શી આજ્ઞા છે.

મામે—આ ટપાલ ઇડરના મહારાજા કેસરીસંગજીના તરફ-
થી આવેલી છે એમાં હેવું પરીણામ જણાવેલું છે કે ચાંદણી મામ-
ના કારભારીને જણાવું છું કે તમે જે તમારા બાણેજ રણછોડલાલ
કુબેરદાસના માટે અમદાવાદ કોઠા કામદાર સેક્રેટરી સાહેબ ઉપર નો-
કરીની બલામણુ કરેલી તે આજરોજ અમદાવાદથી મંજુર થઈ આ-

વેલી છે માટે તમારી મરજી મુજબ કરશો. એજ, માટે ખેલ ભાઈ તારે ટાંડે જવાનો વીચાર છે કે અમદાવાદ જવું છે. જે તારા મનને મમતું હોય તે જણાવી દે.

રણછોડલાલ—મામા મારી તો મરજી એવી છે કે જાણે અમદાવાદ જઈ. કારણ મને ટાંડા ગામનું પાણી તથા હવા ખરોખર પસંદ પડતી નથી માટે હુંતો અમદાવાદ જઈશ.

મામા—ભલે જા, સારૂ ગમે એ તારૂ.

ટપાલી—સાહેબ સલામ આ મીરાં દાતારથી કુબેરભાઈ તલાટી સાહેબની આપના ઉપર ટપાલ છે.

મામા—ઠીક લાવો રણછોડલાલ.

રણછોડલાલ—હાજી શી આજ્ઞા છે ?

મામા—આ ટપાલ તમારા પીતાશ્રીની છે એમાં એવું લખ્યું છે કે, બદ્દ હરીનારાયણ પ્રેમાનંદને માલમ થાય કે હમારો જેટ પુત્ર રણછોડલાલ ધણા દીવસથી અંગાજીતું નામ દેઈ ગએલો છે માટે જો તમારી તરફ હોય તો આ પત્ર વાંચી તરત આ તરફ પોંચાડી દેજો. કારણ કે અમને ધણી શીકર થાય છે. એજ. કેમ આ વાત ખરી છે.

રણછોડલાલ—હા વગીલ વાત તો ખરી છે.

મામા—વાહ તું આવો ડાહ્યો માણસ થઈને પોતાના આપનું દીલ દુખાવે છે તે તને ઘટે છે ? માટે આવું કામ કદાપી કરવું નહિ, એટલી મારી તરફથી તને શીખામણ છે તે સ્વીકારી લે.

રણછોડલાલ—ઠીક વગીલ હવેથી હું આવું કામ કોઈ દીવસ નહીં કરું છતાં થએલી મુખાઈની ક્ષમા માગું છું.

મામા—ભાઈ હરકત નહીં પણ હવે તું જઈથી તારા પીતા

ભણી જા, અને આ પત્ર લેતો જા. તે તારા પીતાશ્રીને બતાવી એમ-
ના હુકમ પ્રમાણે વર્તજો.

રણુછોડલાલ-હીક વડીલની જેવી આગા.

પીતાશ્રીનું મુકામ. (સ્થળ મીમાંસાતાર.)

રણુછોડલાલ-પીતાશ્રી આપને અભીવંદન કરું છું.

પીતાશ્રી-આહાહા? આવ મારા વીયોગી વહાલા પુત્ર જેઠ
પુત્ર તુ મને અંબીકાનું નામ દઇ આવો છેક નિર્દય હૃદયનો થઇ
પડ્યો તેનું કારણ જલ્દીથી મને જણાવ.

રણુછોડલાલ-પીતાશ્રી મારા થએલા ગુન્હાની ક્ષમા માગી
સંસ્કારની હકીકત સત્વર જણાવું છું.

ગાયન પદ મું.

રણુછોડલાલ—

મુણો સાચુ પીતાશ્રી તમે, પ્રથમ લાંથી ગયા ક્યાં હમે;
બીના તે સહી બતાવું ખરી, હુકમ મુસ્તકે ઉમંગે ધરી.

સાખી-અંબીકાથી હું ગયો, બૈચરને દરબાર;

માજનાં દર્શન કરી, ગયો રેવાંજી કુમાર.

નાભો નામ સર્વનાં લેઇ, મુધારી સ્નેહથી દેહી;

આખ્યાં દાન વીપ્રોને બાવે, સધળાએ જે મળ્યું ધાવે.

સાખી-ત્યાંથી પાવાધઢ ગયો, માહાકાળીને ધામ;

ખુબી જોઇ બીસ્મય થયો, જખર માનું કામ.

બચકર માતને બાળી, જોઇ મેં જગતી કાળી;

નથી એવી એક દેવી, બાવેથી રટયા જેવી.

સાખી-દુઃખ વીધારી દેહનાં, પુણું કરી મન કાડ,

ત્યાંથી ડંક પુરી ગયો, જ્યાં રંગીલા રણુછોડ.
નાહો જહા ગોમતીમાં, કરી યાત્રા પુરી ત્યાંધ;
કરી દેવે કાપા જેવી, બની આવી બીના તેવી.

સાખી—સ્વપનું ત્યાં મુજને થયું, ટાંગનું તતકાળ;
કારભાર કર્યું લખ્યું, લાગ્યું આળ પંપાળ.
ખર કે ખોટું તે જોવા, ગયો ત્યાં વેમને ખોવા;

સાખી—સાચું થઈ મુખ ભોગવ્યું, છ મહીના મુજ તાત.
ત્યાંથી ચાંદણી હું ગયો, બની એટલી વાત.
પત્ર કાલ આપનો આવ્યો, વાંચી મુજ મનને ભાવ્યો;
હવે હુકમ કરો જેવો, ઉઠાવી તે માહારે લેવો.

ગાયન ૫૭ મું.

પીતાશ્રી—

ધન્ય ધન્ય તને મુજ બાળ, દીપક તું જન્મ્યો કુળમાં;
કર્યું નાની વયમાં નામ તેં ખરી, ધરી પ્રીય તન હાંમ તે. ધન્ય.
ખરું સુકીતે હે બાળકો, લાગે મુજને મુળમાં;
આનંદ થયો મને બારી, ખરી જોઈ બહાદુરી તહારી. ધન્ય.

ભાષણ—શાબાશ મારા બહાદુર પુત્ર બને શાબાશ તેં તારી
નાની વયમાં ઉત્તમ કાર્યો કર્યાં તે સાંભળીને હું ધણો ખુશી થયો છું.
રણુછોડલાલ—પીતાશ્રી તે સહ આપના પુણ્યથી, એમાં કંઈ
પણ મારી બહાદુરી જોવા જેવી નથી.

પીતાશ્રી—નહીં નહીં. પુત્ર તું પણ એક મારા કર્યું ભાગ્ય-
શાળી રત્ન પેદા થયો છે. વાહ! પુત્ર તું પણ એક આપણા ઘરમાં
કોઈ ભાગ્યશાળી દેખાય છે માટે જો તારી અમદાવાદ જવાની મરજી
હોય તો તમે ખુશીથી જાઓ મારો સદર હુકમ છે.

રણુછોડલાલ—જેવી પીતાશ્રીની આગા. હવે આપની શી આગા છે ?

પીતાશ્રી—હા બાપ હવે તું ખુશીથી પ્રયાણ કર. જા ઇશ્વર તારી ઉમેદ પુરી કરશે. એવી મારી આશીશ છે.

ગાયન ૫૮ મું.

રણુછોડલાલ—

તાત આશીશ શીશ ધરીને તમારી;	
વેગે વાધું છું હવે સુખકારી.	તાત.
ઇશ્વર અંક્ષ પીતાજી તમે છો,	
જયકર ભયહર બાળના બારી.	તાત.
જય જયકાર થશે એમ લાગે,	
શાંતી ઉમંગની આશીશ સારી.	તાત.
આપ કૃપાએ કરી સુખ પામું,	
વાસ કરું ત્યાં પુરો પ્રેમ ધારી.	તાત.
આપો રજા હાલ મુજને ઉમંગે,	
ચીતની ચીંતા કરી સહ ન્યારી.	તાત.

ગાયન ૫૯ મું.

રણુછોડલાલ—

પ્યાર પુરો પ્યાર પુરો થયો છે આ વાર,	
માતુના બ્રાતુની સમૈ કૃપા કરી મારા કમૈ;	
વંદુ વાહાલી ગાદી તને અતીશય દેજો મને,	
હે સલામ (૨) જયજયકાર. (૨)	પ્યારા.

ગાયન ૬૦ મું.

જે લખ્યું લેખાટમાં તે થવાનું યાર,

ઇશ્વર ઇચ્છા છે બળી, કળી શકે ન કોય;
 સાચુ સંચીત તે ખરૂં, કર્યો મનમાં મેં કરાર. જો.
 ક્યાં ગયોને ક્યાં રહ્યો હું, ક્યાં સહ્યો દુઃખમાં રમે,
 અકળીત માયા ગુપ્ત છાયા પેળી દેખી બહાર મેં;
 કરતુની કુર્ણા ખરી જોઇ મેં આવાર. જો.
 સંચીતે સુખતર મળે, ને સંચીતે દુખમાં ભળે,
 સંચીતે વેળા વળે, યાર છાયા ફરતી પળ પળે;
 સેજ ન પામે વીર સાચો, શ્રી પતીનો પાર. જો.

દાહરો.—અસરાસરણુ કરી રમણને, ચરણ ધરણું આજ;
 કષ્ટ હરણુ ધરી કરણને, રાખજો માહારી લાજ,
 મનહરછંદ.

દેવી પ્રાર્થના કવીરાજ—

કળાવે દેહનાં દુખ, દળાવે દામની જુખ;
 ઉગમણા ગોખવાળી, રણુ ભય હારીતું. ૧.
 રેશ્વરપ મુખ માણ, છોડ શશીનો શોભીત;
 રસ્યાળી હોડી છે, લાલ ચુદ્ડી છે ન્યારી તું. ૨.
 ભગવતી જુખડુને, કુખેરતું મુખ આપે;
 વાન રોગીનું વાળે મા, દુખને વીદારી તું. ૩.

મનહરછંદ.

કવિની કલ્પના.

શાખાશ સપુત સુત, કુમેર દવેના કુમે;	૧
કરી કામ વડાં વડાં, નામને શોભાવ્યું છે.	
મોટા મોટા કામદારો, મોટા મોટા નામદારો;	૨
શું વાણીએ મારી મન, એવાનું શોભાવ્યું છે.	
રંકનાં રક્ષણ કરી, દામ ગાંઠના ગમાવી;	૩
અતિ દુઃખ અનેકનું ઠાઠથી થોભાવ્યું છે.	
ભિગરેશ્વર કહે પ્રીતી, પાસમાં દસાવી પુરો;	૪
વીયોગી થઇને, મારા ભરને ઓભાવ્યું છે.	

દોહરો.

નામ રહે નવ ખંડમાં, નાણું નહી રહેનાર;
 સહકીરતીનો મહેલ તે, દોષ દીન નહીં પડનાર.
 રવી શશીના સાથમાં, તે ફરવાનો યાર;
 જગમાં આલ્યો એ ખરો, ધન એનો અવતાર.

છરપો.

નામ—

કોઇનું નાણું નામ, કોઇનું ભક્તિ ભાવે;
 કોઇ કરી ઉપકાર, નામ બહાદુર ખતાવે;
 કોઇ કરી સુખ કામ, કવીની જીભે ખોભે;
 સુપ્ત ખરોધર વાસ, કરીને જ્યાં ત્યાં ડોભે;
 અનેક રીતે નામની, અમ્મર યાદી યાય છે;
 ભિગરેશ્વર કહે જગતમાં, એ નરને સહુ મહાય છે.

સ્થળ કચેરી.

રણછોડલાલ—કવીરાજ ક્યો હું તમને આ સરખાવ આપુ
હું તે ઉમંગેથી અંગીકાર કરી પધારો.

કવીરાજ—બહુ સારું, જેવા આપનો હુકમ.

રણછોડલાલ—કેમ મીત્રો હવે આપણે ઘેર જવનો વખત-
થઈ ગયો છે જમથું ?

નાથાલાલ—હા, મીત્ર ચાલો. હવે ખાલી નાહક ખેટી શા-
માટે થવું જોઈએ.

રણછોડલાલ—ઠીક તારે ચાલો.

મોહનલાલ—મીત્ર આજ મારે એક આપને વિનંતી કરવા-
ની છે તે જો આપ કહેતા હોય તો કરું.

રણછોડલાલ—હા મીત્ર, તારે જો કહેવું હોય તે ખુશીથી
કહે; તું શા માટે અચકાય છે.

મોહનલાલ—મીત્ર ચાલો સારે, આપને રસ્તે જતાં કહું છું.

રણછોડલાલ—બહુ સારું ચાલો.

રસ્તો—રણછોડલાલ કહે છે—મોલો મીત્ર ત્યારે, શું કહેવાતું
છે તે સત્વર જણાવ.

મોહનલાલ—મીત્ર અમે તમારી મીત્ર આસી કરીને ઘણો આ-
શુદ્ધ ક્યો અને હવે તમારા સુખનો બદલો હમારા ગરીબ સ્થિતિના
માણસથી વળી શકે તેવો નથી. પણ અમારા સીદ્ધપુરમાં આ અ-
મદવાદના નવરાતરમાં જેવા ગરબા ગવાય છે તેવી ખુશીઆવતી
નથી માટે આજ રાતે જો આપની મરજી હોય તો જોવા જઈએ.

રણછોડલાલ—ઓહો! મીત્ર એજ કે બીજું, જા તારી એવી

મરજી છે તો આજ મારે ગરબે ગાનારી સખીયોને, સારી રીતે એ-
મનાં મન પ્રસન્ન કરી સુંદીર ગરબો ગવરાવીશું.

નાથાલાલ—શાખાશ મીત્ર.

સ્થળ ગરબા—રણછોડલાલ—બહેનો આજે હું તમને જે
મને મળશે તે શોભીતા સરપાવ આપીશ, પણ એક મારા ઉરને આ-
ણુંદ આપે તેવો સુંદીર ગરબો ગાઓ.

સખી—બહુ સાઈ. જેવી આપની મરજી. બહેનો ચાલો આ-
પણે સુંદીર ગરબો ગાઈએ.

સખીયો—બહુ સાઈ બહેન, ચાલો ગાઓ.

ગાયન ૬૧ મું.

ગરબો—

વહાલે વીણા વગાડી વ્રેહ વેદના કરી,
વેદના કરી, સખી શું મોહની બરી. વહાલે વીણા.

સાખી—સર્પણી શત્રુ યદ્ધ ખરી, ઉર ક્યું હેરાન;
મનહર મારે મન વશી, મને કરી બેભાન.

સુજે ન સુજની કામ, કેમ શું કરવુંરે,
મને ઘેલી કરી ગુલતાન ક્યાં જઈ ઠરવુંરે.

સાખી—વ્રેહ વીશે વ્યાકુળ બની, કાણુ સમાવે આગ;
માનુની મુખધર ક્યાં મળે, મદનરાજ મહાભાગ.

રશીયો રેણુંતો ભોગી, ભાવે ક્યાં ભેટશે,
બ્યાધી વપુની કરે વેગળી હરી,

વેગળી કરી ખરી આ ધ્યાનમાં ધરી, વહાલે વીણા.

રણુછાડલાલ—કેમ મીત્રો હવે તમારાં દીલ ખુશી થયાં કે નહીં.

મીત્રો—વાહા બાઈ આજના આણંદમાં લગીરે બાકી નથી.

રણુછાડલાલ—ડીક સારે. દ્યો ખુદેનો આ તમને હું શોભીતા સાળુનો સરપાવ આપું છું.

સખીયો—બાઈ બહું સાફ.

રણુછાડલાલ—મીત્રો આલો હવે.

મીત્રો—હા બાઈ આલો.

રસ્તો માફી— સઘળા પાત્રો.

ગરબો ૨ જો. પુનમચાંદનીના રાગ.

ખુદે-યો બલહારી પુરણીમાની રાતને રે,

કેવો સોળકળાનો ખેલ્યો શશી આકાશ;

તન મન તમ થયાં જોઈ રઢીયાળી રાતને રે.

સાખી-૧ આ વખતે સખીયો ધણો, ઉર જામ્યો ઉમંગ;

મોહ ઓછવનો મનમાં, મળ્યો ખરોખર રંગ.

જોને જળહળ જોત્યો બળે, વળે વાંકી વળી રે,

નળરે નરખી હરખી, સરખી સૈયર ગાય;

ખુખી ખીલી છે નવીન, સખી શી આજની રે.

સાખી-૨ મધુર સ્વર કરે માનુની, સોળ ધરી શણગાર;

સુવાસ અત્તર તેલનો, ઉડે છે બબકાર.

લટકે મટકે અટકે તાળી, ભેતાં તાનમાં રે,

જાંજર અર્થે કેવાં, કરી રણાં ઝણકાર;

ધરણી ધમધમતી ધરતી, પગ ધીમાશયી રે.

સાખી-૩ પુરુષ પ્રેમની પાસમાં, પડી ઉભા છે પાસ;
દીગમુદ જોવા બની, નીરખી કરતા હાસ.

બાંકી કટીયો વાળી, કતલ કરે છે કામનીરે,
જોતે જન મન રંજન, જોવા મન સોભામ,
રંગે રંગ મળી, કેવી સોભે જામનીરે.

સાખી-૪ સ્વર્ગપુરીના શહેરની, ખુખી છે આ કામ,
સુખ મળ્યું સુર સોહનું, શોક મળે નહીં નામ.

ઠેરા ઠેર ખરો આજે, આશુદ ઉછળે રે,
આપુ શહેર બન્યું છે, રંગે રાત્રી ચોળ,
જ્યજ્યકાર તણી ધુની, હડી આ પળે રે.

સાખી-૫ બીનવે વીશ્વંભર અને, બીનવ દેવી દેવ;
સશીવકની મીઠા સ્વરે, રડી બળવે સેવ.

હર હર્ષ ભરી, અણસારથી હપડેરે,
સાથે સાથ પડે છે, સૌના સરખા હાથ,
સોભા શી વરણે, ઉગરેશ્વર જીવ્યા વડેરે.

ગાયન કર મું.

પુરુષ યમ છે આ ખહાર, સજનો પુરુષ યમ છે આ ખહાર,
રણહોડલાલના ખ્યાલનો, ખાંતથી વર્ણવ્યો સહ વીસ્તાર.

ઔદીય જ્ઞાતી વીણે, હમંગથી વર્તાવ્યો જ્ય જ્યકાર.

સ.

સુમતીવાન ધ્યાન રાખીને, ધારતાં કુબેરભાઈ કુમાર.

સ.

નંદપુરીનું નામ દીપાવ્યું, પુરો મરીને મન પ્યાર.

સ.

અદ્ય મતીએ આ મંથ શુદ્ધ્યો, નથી પીંગળનો આધાર.

સ.

માટે માશી જુલ સુકની ભાગતો, ઉગરેશ્વર આવાર.

સ.

ભાષણ—અહો ! આર્ય બંધુઓ આજે આ રણુછોડાની બા-
ળ તથા યોવન લીલાની સંઘળી હકીકત મેં એક મારી અદ્યમતી-
યે નાટકના રૂપમાં બનાવી, કરી બતાવી, તેમાં થએલા દોષોની ક્ષ-
મા માગી, હવે સંઘળા પાત્રો સુખી થવાની રજા માગે છે તે સ્વી-
કારી આપશે હેવી આશા રાખું.

